

Beszélgetés Szőnyi Endre antikváriussal

Könyvaukciók kulisszatitkai

A magyar–könyvtár szakon végzett antikvárius, Szőnyi Endre jövőre lesz 40 éve a szakmában. Több iskola, tanfolyam elvégzése után jutott odáig, hogy ma már családi vállalkozásban, a Szőnyi Antikváriumában saját üzletét vezeti – a szakma rejtelmiről kérdeztük.

– Úgy tudom, te még a rendszerváltás idején megszűnt Állami Könyvterjesztő Vállalat antikvár részlegénél kezdted. Hogyan lehetett valaki abban az időben antikvárius?

– 1978-ban a Népszínház utcai antikvárium volt az első munkahelyem, ahol dr. Sas Kálmáné volt az üzletvezető, tőle tanultam meg a szakma alapjait. Csak érdekességként jegyzem meg, hogy a kezdő fizetésem a pótlékokkal együtt sem érte el a kétezer forintot. Abban az időben kötelező volt végigjárni a „számárlétrát”. Először az egy évig tartó könyvesbolti tanfolyamot kellett elvégezni, ami szakmai minősítést adott, majd újabb egy év volt az antikvár szakelődői képzés, és újabb másfél év tanulás kellett a boltvezetői vizsgához. Ezek mellett levelező tagozaton elvégeztem a nyíregyházi Tanárképző Főiskola magyar–könyvtár szakát is. Rövid kitérő után boltvezetőként kerültem vissza a Népszínház utcába, majd a Váci utcai antikváriumba lettem üzletvezető-helyettes. A privatizáció után 1992-ben kerültem a Szent István körúti üzletbe, amit 1998-tól egyedül vezetek, 2014 óta családi vállalkozásban, feleségemmel, jogi egyetemet végzett fiammal és a lányommal.

Bolti enteriőr

– Ráth-Végh István *A könyv komédiája* című (Budapest, 1937) kötetében írja, hogy kezdetben a könyvkereskedők számát igencsak szűkre szabták. A londoni Csillagkamara 1585-ben a londoniakon kívül csak Oxfordban és Cambridge-ben adott egynek-egynek engedélyt. Párizsban az 1686-os királyi rendelet értelmében csak 24 nyomdász és könyvkereskedő működhetett. Gulyás Pál *A könyv sorsa Magyarországon* című (Budapest, 1951) kötete a XVIII. század első éveiben egy-egy könyvkereskedőt említ Budán és Pesten. Az ÁKV megszűnéséig, az 1990-es évek elejéig pedig – a piacokat nem számítva – 13 állami és 4 ismert magánantikvárium működött Budapesten. Ma, szintén csak a fővárosban,

közel 70, antikváriumnak nevezett könyvkereskedés található. Nem sok ez egy kicsit? Mennyiben befolyásolja ez a boltok forgalmát?

– Nem kicsit, hanem nagyon sok. Ma egy antikváriumnak nevezett könyvkereskedés megnyitásához elegendő egy pár hónapos, legfeljebb egyéves tanfolyam elvégzése, ami szinte semmi gyakorlati képzést nem ad. A forgalom nagyon sokféle oszlik, tudom, hogy sok volt ÁKV-s kollégám panaszkodik az üzleti bevétel jelentős csökkenésére. Tudok olyanról, aki az árverések várható nyereségéből pótolja ki a bolti forgalom hiányát. Nálunk a bolti forgalom alapján nullszaldós az üzlet, a bevételt a két árverésünk befolyásolja, siker esetén az ott keletkező árrés a nyereség.

– Ezzel szemben Bősze Ádám, a Magyar Antikváriusok Egyesületének elnöke a 2016 szeptemberében Budapesten megrendezett Könyvritkaságok Nemzetközi Vására megnyitójára előtt azt nyilatkozta egy kereskedelmi televízióban, hogy az antikváriumok azért forgalmazzanak zömmel használt, „kiolvasott” könyveket, mert ez hozza a bevételt, nem egy-egy antikv könyv eladása. Mi erről a véleményed?

– Az árveréseket nem rendező boltok bevételére nincs rálátásom, de azt azért szeretném hangsúlyozni, hogy a „bevétel” kifejezés nem a haszon szinonimája. Nem vagyok biztos abban, hogy ezek az üzletek nyereséggel tudják értékesíteni a használt könyveket. Könyvritkaságokhoz viszont nem igazán jutnak, a beadók évtizedek óta a toplistás, „bejártot” antikváriumokba viszik eladnivalójukat.

– Szerinted mik a bolti forgalom visszaesésének fő okai?

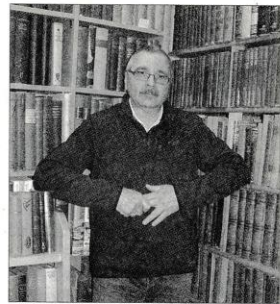
– Bármennyire furcsa, amit mondok, de a boltok sokasága mellett az egyik fő ok a technikai fejlődés. Az internet megjelenésével szinte minden, így a könyvkiadás is a világhálóra került. A sok portál tömegével kínál könyveket eladásra, a venni szándékozók célzottan, kényelmesen kereshetnek egy-egy kötetet, nem járnak be böngészni az antikváriumokba. A Váterán mi is fent vagyunk 2500 kötettel, 5 millió forint értékben. Ez havi 150–200 ezer forint bevételt hoz. Sokaknak nem fog tetszeni, de kimondom, hogy a másik fő ok az, hogy kihalóban van az olvasóközönység. Van körülbelül 50 aktuálisan sztárolt fró, akiket keresnek, ezeken kívül jóformán csak kötelező olvasmányért jönnek be az üzletbe, meg sem nézik a kínálatot, a világháló a „fő olvasmány”.

– A gyűjtők többsége határozottan állítja, hogy a bolti forgalom gyűjtői témákat érintő antikönyv-kínálata azért csappant meg drasztikusan, mert minden árverést is rendező antikvárium csak aukción értékesíti a ritkaságokat. Mi az igazság?

– A gyűjtőknek abban igazuk van, hogy szinte minden értékesebb kötet aukcióra kerül, de ez nem rajtunk múlik, hanem az eladókon. Az árverések számának jelentős megnövekedése azt eredményezte, hogy a régi könyveiktől megválnak a nagyobb haszon reményében szinte csak aukción keresztül hajlandók értékesíteni ritkaságaikat. Nálunk az árverésre bocsátott tételek 90 százaléka a beadóktól származik, és körülbelül ez az arány a többi aukciósáznál is. Ritka kötet egyébként még úgy kerülhet a kirakatba, ha bizományi értékesítésre adják be. Ilyenkor az eladási árat a beadó határozza meg, mi ráteszünk a 20–30 százalékos hasznunkat, és ha megveszik, mindenki jól jár.

– Nem ismerek antikváriust, aki – bár könyvek között tölti életét nagy részét – ne gyűjtene valamilyen témában. Veled mi a helyzet?

– Sajnos én is a „fertőzöttek” közé tartozom. Régóta gyűjtöm a magyar történelemmel kapcsolatos műveket. Ezen a területen a legértékesebb könyvem Petthő Gergely Rövid magyar cronica című kötetének első kiadása (Bécsben, 1660), ami eddig mindössze egyszer került aukcióra. Érdekelnek a helytörténeti munkák is, Fényes

Kihalóban van az olvasóközönység

Elek, Magda Pál és Vályi András munkái mind ott sorakoznak a polcomon, de ha egy szép, metszeties kötethez sikerül hozzájutnom, az is a gyűjteményembe kerül. A XIX–XX. századi vármegyei és közigazgatási térképek is érdekelnek, ezekből szintén sokat sikerült beszereznem.

– Nem menekülhetsz el néhány kényesnek tűnő kérdés elől! Gyakori, visszatérő panasz a gyűjtők körében, hogy egyes árverezőházak katalógusainak az állapotleírása köszönő viszonyban sincs az adott könyv eredeti állapotával – magyarul, jó állapotúnak tüntetnek fel rogyogant, sérült köteteket.

– Ez tényleg sok bosszúságot okozó, régen meglévő probléma, de a piacon megfordulók az évek folyamán megbizonyosodtak arról, hogy kik adnak ki megbízható, korrekt katalógust, ami – elismerem – lehet, hogy szépít egy kicsit, de nem titkolja el a hibákat. Ismerve a terepet, a gyűjtők megnyugtatóra kijelentem, hogy ez a probléma csak néhány árverezőházat érint, a többség iránt töretlen lehet a bizalom.

– A legfrissebb gyűjtői panasz az, hogy az utóbbi időben – néhány haz kivételével – az eddigi menetet megváltoztatva nem viszik ki az árverendő anyagot az aukció helyszínére, így a megvett tételeket a helyszínen nem, csak az antikváriumokban lehet átvenni a következő napokban. Ez a „körforgalom” – könyvek megtekintése, árverés, kiváltás – szerintem nem csökkenti a gyűjtők vételi szándékát?

– Határozottan kijelenthetem, hogy nem. A könyveket nem kényelmi szempontok miatt tartjuk vissza az árverés helyszínétől, hanem az álaguk megóvása érdekében. Évtizedes tapasztalatunk, hogy az aukcióra kivitt könyvek mindössze 10–15 százalékát váltják ki a helyszínen, a többit vissza kell vinni az üzletbe. Bármennyire óvatosan végezzük is a „visszadobozolást”, a többszöri ide-oda szállítással óhatatlanul megsérülhet egy-egy példány, és ebben az esetben a könyv állaga nem egyezne a katalógusban leírtakkal.

– A tavaszi idény már befejeződött. Az eddigiek alapján mit vársz az ősztől?

– Jósolni nem szeretnék, de kicsit szkeptikus vagyok az éves zárást illetően. Az elmúlt két év aukciói jóval felülmúlták a várakozást, ez azonban annak köszönhető, hogy több árverezőháznak is meglepően erős anyaga gyűlt össze, komoly gyűjtői hagyatéki is terítékre került – nem biztos, hogy ez év végén megismétlődik. Tényező lehet az is, hogy a régi gyűjtői garda egyre fogyatkozik, a helyükre lépő fiatalabb nemzedék pedig még nem „mindenevő” – inkább a nekik árban és témában legmegfelelőbb köteteket keresik.